

Capitolul I. Coordonate generale ale răspunderii în noul Cod civil român

Secțiunea 1. Formele răspunderii civile

1. Răspunderea civilă reprezintă unul dintre domeniile cele mai interesante, nu doar în virtutea generalității și multitudinii aplicațiilor sale, dar și datorită numeroaselor fluctuații și metamorfoze suferite în decursul timpului. Afirmția (făcută pe fondul interogațiilor privind fundamentul epistemologic al responsabilității civile)^[1] se verifică întru totul, în noul context reglementar devenit activ, în dreptul român, începând cu anul 2011.

Noul Cod civil nu definește răspunderea civilă. Definițiile legale privesc exclusiv răspunderea delictuală și răspunderea contractuală. Nici codul anterior nu a oferit o astfel de definiție, astfel că literatura de specialitate română a trasat, sub vechea reglementare, particularitățile răspunderii civile, în contextul formelor răspunderii juridice. Răspunderea civilă este una dintre formele răspunderii juridice, reprezentând raportul obligațional în temeiul căruia cel ce a păgubit pe altul este ținut să repare prejudiciul cauzat victimei^[2].

a. *Răspunderea civilă delictuală* este definită ca îndatorire a oricărei persoane de a respecta regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și de a nu aduce atingere, prin acțiunile ori prin inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane. Textul art. 1349 alin. (1) C. civ. este larg inspirat din Codul civil al provinciei Quebec [art. 1457 alin. (1)]. În termeni asemănători, acesta din urmă subordonează conduita persoanelor respectării regulilor de conduită impuse de circumstanțe, uzanțe sau lege, așa încât să nu se cauzeze prejudicii altor persoane.

Varietățile răspunderii civile delictuale sunt: răspunderea civilă pentru fapta proprie (art. 1357-1371 C. civ. – pentru persoana fizică;

[1] A se vedea M. Lacroix, *Les fondations épistémologiques de la responsabilité civile*, în *Cahiers de droit*, vol. 50, nr. 2/2009, p. 417.

[2] M.N. Costin, M.C. Costin, *Dicționar de drept civil*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 815. Cu privire la semnificația și sensurile juridice ale responsabilității civile, M. Lacroix, *Contribution épistémologique à l'édifice de la responsabilité civile*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Iurisprudentia* nr. 1/2010 (<http://studia.law.ubbcluj.ro/articol.php?articollid=333>).

art. 219-224 C. civ. – pentru persoanele juridice); răspunderea pentru fapta altuia (art. 1372-1374 C. civ.); răspunderea pentru prejudiciul cauzat de animale sau de lucruri (art. 1375-1380 C. civ.). Ipotezele speciale de răspundere sunt reglementate în alte legi, Codul civil făcând trimitere expresă doar pentru produsele cu defecte.

b. Răspunderea civilă contractuală are regimul juridic cuprins în art. 1350 și art. 1516-1548 C. civ. Art. 1350 este situat în capitolul intitulat „Răspunderea civilă”, dedicat dispozițiilor generale referitoare la răspunderea delictuală și la răspunderea contractuală. Art. 1516-1548 se găsesc în capitolul intitulat „Executarea silită a obligațiilor”, secțiunile 1-4: „Dispoziții generale”; „Punerea în întârziere a debitorului”; „Executarea silită în natură”; „Executarea prin echivalent”. Normele juridice care reglementează răspunderea civilă în cadrul contractelor numite se găsesc în Titlul IX, intitulat „Diferite contracte speciale”.

Articolul 1350 C. civ. enunță, de principiu, problema răspunderii contractuale și tranșează chestiunea opțiunii între acțiunea întemeiată pe contract și acțiunea întemeiată pe delict. „Orice persoană trebuie să își execute obligațiile pe care le-a contractat. Atunci când, fără justificare, nu își îndeplinește această îndatorire, ea este răspunzătoare de prejudiciul cauzat celeilalte părți și este obligată să repare acest prejudiciu, în condițiile legii” [art. 1350 alin. (1) și (2)]. Noul Cod civil nu aduce modificări ale modului în care această formă a răspunderii civile a fost anterior definită. Răspunderea civilă contractuală constă în obligația debitorului de a repara prejudiciul cauzat creditorului său prin neexecutarea, executarea necorespunzătoare sau cu întârziere a obligațiilor născute valabil din contract^[1]. Articolul 1519 C. civ. menționează varietățile răspunderii contractuale: răspundere contractuală pentru fapta proprie și răspundere contractuală pentru fapta altuia^[2]. Prin comparație, reglementarea noului Cod este un pas înainte; absența legiferării exprese a răspunderii contractuale pentru altul, în Codul civil de la 1865, a dat naștere controverselor, deși doctrina română

[1] E. Lupan, *Răspunderea civilă*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2003, p. 274.

[2] Despre particularitățile antrenării răspunderii civile contractuale, privite prin prisma relativității, a se vedea A. Circa, *Grupul de contracte și relativitatea contractuală. Actualități și perspective*, în *volumul în onorom Alexandru Bacaci, Ovidiu Ungureanu. Culegere de studii*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 225-226.

a argumentat constant necesitatea și legitimitatea răspunderii contractuale^[1].

Secțiunea a 2-a. Unitate/dualitate în răspunderea civilă

2. Pe linia tradiției, noul Cod civil român menține distincția între răspunderea delictuală și răspunderea contractuală, distincție consacrată și în codul anterior. Prima secțiune a Capitolului IV din noua reglementare se referă la răspunderea civilă, ca instituție juridică unică, prin prisma esenței sale, dar neunitară, din perspectiva regimului aplicabil. Codul civil român consacră unitatea răspunderii civile.

Teza unității a fost validată în doctrina de autoritate, cu mult timp în urmă, cu argumente solide și de detaliu^[2]. Rezultă, din textele noului Cod, că răspunderea civilă este o instituție unică – sub aspectul finalității (repararea prejudiciului) și sub aspectul semnificației politico-juridice, având în vedere că regulile specifice instituției răspunderii exprimă condamnarea socială a faptei ilicite)^[3]. Chiar dacă se deduce din noua reglementare că răspunderea civilă este o instituție unică, organizarea materiei este parțial defectuoasă, problemele privind răspunderea nefiind concentrate în cuprinsul unui capitol, ci în capitole distincte, aflate în două titluri diferite.

Codul civil actual face, în mod clar, diferența între cele două forme de răspundere civilă: răspunderea delictuală și răspunderea contractuală^[4]. Doctrina română relevantă împărtășește teza potrivit căreia **răspunderea civilă** este o **instituție unică**; regimul juridic al celor două forme de răspundere este însă diferit. În extreme

[1] Pentru definiții ale răspunderii contractuale, a se vedea M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Ed. Academiei, București, 1972, p. 7; I. Albu, *Drept civil. Contractul și răspunderea civilă*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 235.

[2] M. Eliescu, *op. cit.*, p. 60-86; L. Pop, *Drept civil român. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 179; C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, ed. a IX-a, revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 135-139.

[3] M.N. Costin, M.C. Costin, *op. cit.*, p. 816.

[4] Din vechime, cele două forme ale răspunderii civile au captat atenția autorilor, ale căror preocupări s-au obiectivat, adesea, în cercetări de anvergură (de exemplu, J. Aubin, *Responsabilité contractuelle et responsabilité délictuelle*, thèse de doctorat, Bordeaux, 1897; M. Meignie, *Essai d'une délimitation des domaines des responsabilités contractuelle et délictuelle*, thèse, Lille, 1924; P. Popesco-Albotat, *Le problème des deux ordres de responsabilité civile contractuelle et délictuelle. Le droit d'option*, thèse, București, 1933).

față de această opinie, se situează teza dualității și teza unității răspunderii civile. Inițiate în urmă cu mult timp, ambele teorii – unitatea și dualitatea^[1] – au încă ecouri în literatura de specialitate modernă. În rezumat, menționăm câteva trăsături care le particularizează.

Potrivit teoriei dualității^[2], cele două forme ale răspunderii cunosc deosebiri radicale, fundamentate pe diferența netă a surselor: dacă delictul are ca punct de plecare legea (fiind o problemă de ordine publică), contractul reprezintă un acord de voință și, prin urmare, este expresia unor interese private; legea și contractul sunt văzute ca unicele izvoare ale raporturilor de obligații. Legătura juridică ce obligă o persoană față de alta, să dea, să facă ceva, emană, în mod necesar, de la una din cele două surse – societatea sau indivizii, voința publică sau acordul voințelor particulare – exprimate, una prin lege și cealaltă prin intermediul contractului^[3]. Iată cum apare surprinsă esența tezei dualității: „*La loi et le contrat sont deux instruments de règne, nécessaires, distincts, jaloux, qu'il importe de ne pas confondre et de contenir chacun chez soi, mais auxquels il faut donner une égale dose de soins. Si, dans un état social déterminé, vous procurez à l'un de ces instruments une perfection que vous refusez à l'autre, en vain vous aurez nettement tracé la démarcation, d'instinct, la foule courra au plus fort. Si la loi manque de sanction, c'est par des conventions qu'on cherchera à y suppléer. Si le contrat peut être impunément violé, force sera bien de demander protection à la loi. Pour éviter tout défaut d'équilibre, il faut assurer, avec une égale énergie, l'exécution de la loi et l'exécution des contrats*”^[4].

Teoria unității, inițiată în dreptul francez, la 1892^[5], promovează ideea că răspunderea civilă este întotdeauna delictuală, deoarece

[1] Pentru un studiu vast privind structura răspunderii civile, sub imperiul noii reglementări civile, a se vedea L. Pop, *Conceptia Codului civil (Legea nr. 287/2009, republicată) cu privire la structura răspunderii civile: dualitate sau unitate?*, în *Dreptul* nr. 1/2012, p. 11-29.

[2] Autori reprezentativi pentru dualitatea răspunderii civile sunt C. Sainctelette (*De la responsabilité et de la garantie*, Paris, 1884) și L. Josserand (*Cours de droit positif français*, Presses Universitaires de France, Paris, 1930, p. 232).

[3] C. Sainctelette, *op. cit.*, p. 15, citat după G. Viney, *Traité de droit civil. Introduction à la responsabilité*, 3e éd., L.G.D.J., Paris, 2008, p. 397.

[4] Ch. Sainctelette, *De la responsabilité et de la garantie, 1884 (extraits)*, în S. Carval, *La construction de la responsabilité civile*, Presses Universitaires de France, Paris, 2001, p. 128.

[5] Formularea tezei unității răspunderii civile aparține unui autor francez, care i-a dedicat o cercetare monografică. Este vorba despre Grandmoulin, a

încălcarea oricărei obligații are la origine un delict, indiferent că obligația inițială este legală sau contractuală^[1]. Prin crearea sau modificarea obligațiilor, convenția poate să exercite o anumită influență, chiar indirectă, asupra unor condiții, însă nu și asupra sursei responsabilității. În această optică, diferențele de regim între răspunderea delictuală și cea contractuală sunt lipsite de importanță.

Teza intermediară are exponenți de seamă – în literatura de specialitate străină și în doctrina română. Într-o sinteză a celor două teorii anterior menționate, se recunoaște existența diferențelor între răspunderea delictuală și răspunderea contractuală și totodată, rolul lor complementar, precum și numeroasele puncte comune. Intermediar, s-a căutat un echilibru între cele două teze de extremă – unitatea și dualitatea. Răspunderea delictuală consacră regimul de drept comun, ori de câte ori nu sunt întrunite condițiile răspunderii contractuale^[2].

Explicit, art. 1349 și art. 1350 din noul Cod civil român se referă la ambele forme de răspundere. Reglementarea este unitară, cu punerea în evidență a diferențelor între răspunderea civilă delictuală și răspunderea civilă contractuală^[3] – ceea ce nu înseamnă și finalizarea dezbaterilor pe marginea chestiunilor unității/dualității. Eventuale discuții ar fi putut fi evitate dacă dispozițiile privind răspunderea delictuală și răspunderea contractuală erau cuprinse în cadrul aceluiași capitol. Ori, actualmente, sediul răspunderii delictuale este, integral, în Capitolul IV (Titlul II al Cărții a V-a), pe când

cărui teză de doctorat este intitulată *De l'unité de la responsabilité ou nature délictuelle de la responsabilité pour violation des obligations contractuelles avec l'application à la combinaison de la responsabilité et de l'incapacité*, Typographie Alphonse Le Roy, Rennes, 1892, autor citat după G. Viney, *op. cit.*, p. 397-398.

^[1] Teza unității răspunderii civile a avut ecouri în literatura juridică română recentă. A se vedea în acest sens, A. Tamba, *Considerații privind cele două forme ale răspunderii civile: răspunderea civilă delictuală și răspunderea civilă contractuală în lumina dispozițiilor dreptului francez și a dreptului român. Există veritabile deosebiri între răspunderea civilă delictuală și răspunderea civilă contractuală? Analiza convențiilor de modificare a răspunderii civile, a punerii în întârziere și a probei culpei*, Partea I, în *P.R.* nr. 2/2009, p. 52-98 și Partea a II-a, în *P.R.* nr. 3/2009, p. 91-118, citat după L. Pop, *Tabloul general al răspunderii civile în textele Noului Cod civil*, în *R.R.D.P.* nr. 1/2010, p. 150.

^[2] Cu privire la aceste discuții, G. Viney, *op. cit.*, p. 399-400.

^[3] Pentru un comentariu asupra structurii instituției răspunderii civile, L.R. Boilă, *Răspunderea delictuală*, în F.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 1401.

răspunderea pentru neexecutarea obligațiilor contractuale este divizată, ca organizare, în Capitolul IV (art. 1350) și într-un capitol separat (al Titlului V), intitulat „Executarea silită a obligațiilor” – art. 1516-1548. Există, în plus, și posibilitatea unei confuzii între răspunderea civilă contractuală și executarea obligațiilor prin echivalent bănesc. Pe bună dreptate, s-a afirmat că, în condițiile în care, în doctrina franceză, unii autori nu recunosc existența răspunderii contractuale, nu este de dorit să rămână deschisă vreo posibilitate de confuzie între răspunderea contractuală și executarea obligațiilor prin echivalent^[1]. Considerăm că ideea de unitate ar fi fost întărită printr-o reglementare comună a celor două mari ordini ale responsabilității civile.

Delimitarea, la nivel legislativ, între răspunderea delictuală și răspunderea contractuală este prezentă în sisteme juridice de referință. Dreptul francez, spre pildă, reflectă aceeași realitate. Debaterile de actualitate din dreptul francez al obligațiilor, în general și al responsabilității civile, în particular, se reflectă în două acte normative (unul aflat în vigoare, celălalt în fază de proiect): Legea nr. 2008-56 din 7 iunie 2008 privind reforma prescripției în materie civilă^[2] și Proiectul Legii privind reforma responsabilității civile, înregistrat la Senat, la data de 9 iulie 2010^[3]. Textul Proiectului se inspiră consistent din lucrările grupului coordonat de profesorul Pierre Catala și din *Principiile dreptului european al contractelor*, subliniind, în mod apăsător, distincția răspundere delictuală – răspundere contractuală (secțiunea „Condițiile răspunderii” cuprinde trei subdiviziuni: „Condiții comune răspunderii contractuale și delictuale”, „Condiții particulare ale răspunderii delictuale” și „Condiții particulare ale răspunderii contractuale”). Reforma dreptului responsabilității civile este înțeleasă prin prisma legiferării separate a celor două forme de răspundere, a consacrării principiului non-cumulului și a armonizării regimului general cu regimurile de răspundere cuprinse în legi speciale. S-a preconizat suprimarea prevederilor care se dublează (urmând a fi eliminate din textele speciale dispozițiile deja existente în textul general), pentru a evita riscul interpretării divergente a dreptului comun.

[1] A se vedea L. Pop, *Tabloul general al răspunderii civile în textele Noului Cod civil...*, p. 154.

[2] A se vedea link-ul <http://legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000019013696> (text consultat la 3 februarie 2011).

[3] Proiectul legii poate fi vizualizat pe pagina web a Senatului francez – <http://www.senat.fr/leg/pp109-657.html> (pagina consultată la 3 februarie 2011).

Secțiunea a 3-a. Dreptul de opțiune^[1]

3. Al treilea alineat al art. 1350 C. civ. reglementează problema opțiunii între temeiul contractual și temeiul delictual al acțiunii în repararea prejudiciului contractual. Se prevede că nu există drept de opțiune între regulile răspunderii contractuale și alte reguli la care părțile ar putea recurge, chiar dacă aceste reguli ar fi mai favorabile. Imperativ, este aplicabil regimul răspunderii contractuale. Interdicția cumulului are ca premisă recunoașterea caracterului special, derogator al răspunderii contractuale, în raport cu răspunderea delictuală (în condițiile în care vorbim de două regimuri diferite de responsabilitate). Premisele discuției sunt următoarele: existența valabilă a contractului și generarea prejudiciului prin neexecutarea, *lato sensu*, a obligațiilor contractuale.

Noua reglementare tranșează problema cumulului responsabilităților. Necuprins legislativ până la noul Cod civil, cumulul formelor răspunderii civile a constituit sursă a controverselor doctrinare. Gama problemelor generate de cumulul responsabilităților este diversă, dar, în rezumat, se pot afirma următoarele: persoana prejudiciată nu este îndreptățită să obțină două reparații care, cumulate, să întreaacă valoarea pagubei (cumulul celor două forme de răspundere civilă nu este posibil); o acțiune care să îmbine cele două temeiuri – delict și contract – nu este permisă; nu se poate recurge, în subsidiar, la acțiunea bazată pe delict, după ce s-a acționat în răspundere contractuală. Față de aceste aspecte, deja rezolvate doctrinar și jurisprudențial, singura problemă care aștepta răspunsul legislativ – pentru a înlătura orice controverse – era cea a dreptului de opțiune între acțiunea contractuală și acțiunea delictuală. Soluția Codului civil a validat teza majoritar admisă în dreptul român. Argumentele au fost expuse pe larg în lucrările de specialitate^[2]: dacă s-ar admite opțiunea, aceasta ar avea semnificația eludării legii (răspunderea delictuală fiind mai severă decât cea contractuală); previzibilitatea contractuală obligă la respectarea regulilor pe care părțile înțeleg, prin acord de voință, să le respecte (deci, aplicarea exigențelor răspunderii delictuale ar fi inadmisibilă)^[3]. Singura excepție este prevederea expresă a legii,

^[1] A se vedea L. Pop, I.-F. Popa, S.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 583-584.

^[2] Problema a fost viu disputată și în literatura română veche – a se vedea I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Drept civil român. Studiu de doctrină și de jurisprudență*, Ed. Socec & Co, S.A.R., 1943, p. 82-84.

^[3] În acest sens, L. Pop, *op. cit.*, p. 356-359; E. Lupan, *op. cit.*, p. 302.

care să permită opțiunea pentru un alt regim juridic. Având în vedere „Dispozițiile generale” (din capitolul dedicat răspunderii civile), apreciem ca pozitivă reglementarea răspunderii civile ca instituție unică, definirea răspunderii delictuale și a răspunderii contractuale, instituirea expresă a principiilor de reparare a pagubei și a interdicției opțiunii între temeiurile răspunderii.

Într-un parcurs rezumativ al dezbaterilor actuale din spațiul dreptului european, se poate observa că ființa răspunderii contractuale a fost în mod serios pusă sub semnul întrebării. Din punctul de vedere al contestatarilor răspunderii contractuale^[1], dualismul nu este justificat, frontierele celor două tipuri de răspundere sunt incerte și mobile, iar semnificația distincției este practic inexistentă. O serie de hotărâri ale Curții de casație franceze au fost în consonanță cu această viziune. Poziția jurisprudențială defavorabilă existenței de sine-stătătoare a răspunderii contractuale a fost părăsită (nu total) sub influență doctrinară^[2]. Proiectul Legii franceze privind reforma responsabilității civile se dorește (așa cum rezultă și din Raportul informativ^[3] care a precedat înregistrarea proiectului la Senat), o reacție care să păstreze concepția și distincțiile clasice, încetățenite, verificate și viabile. Cu atât mai mult, inițiativa noului Cod civil român este, în sensul arătat, meritorie – dincolo de unele dispoziții care sunt susceptibile de amendare.

Secțiunea a 4-a. Răspunderea civilă a profesioniștilor

4. Autorii de drept civil au pus în discuție o posibilă categorie de răspundere, care nu se subordonează nici regulilor responsabilității

[1] Selectiv, a se vedea, Ph. Le Tourneau, L. Cadiet, *Droit de la responsabilité et des contrats*, 7e éd., Dalloz, Paris, 2008, nr. 802; D. Tallon, *L'inexécution du contrat: pour une autre présentation*, în *Revue trimestrielle de droit civil*, 1994.223; P. Rémy, *La «responsabilité contractuelle», histoire d'un faux concept*, în *Revue trimestrielle de droit civil*, 1997.323, apud C. Juillet, *La reconnaissance maladroite de la responsabilité contractuelle par la proposition de loi portant la réforme de la responsabilité civile*, în *Recueil Dalloz* nr. 4/2011, *Études et commentaires*, p. 259, nota 5.

[2] P. Jourdain, *Réflexion sur la notion de responsabilité contractuelle*, în *Les métamorphoses de la responsabilité*, Presses Universitaires de France, Paris, 1998, p. 65; C. Larroumet, *Pour la responsabilité contractuelle*, în *Mélanges Catala*, Litec, Paris, 2001; G. Viney, *La responsabilité contractuelle en question*, în *Mélanges J. Ghestin*, L.G.D.J., Paris, 2001, p. 921, citați după C. Juillet, *op. cit.*, p. 260, nota 7.

[3] <http://www.senat.fr/rap/r08-558/r08-5581.pdf> (pagină consultată la 10 februarie 2011).

delictuale, nici celei contractuale. Se are în vedere, în primul rând, ilicitul civil al cărui autor este profesionistul, în cadrul îndeplinirii îndatoririlor ce îi revin. Dezbateră nu este nouă în doctrina română, iar adoptarea noului Cod civil repune în discuție problema^[1]. Răspunderea profesionistului a fost inspirată de discuțiile din spațiul francez, pe marginea declinului (crizei) responsabilității individuale, a diminuării rolului culpei și a „socializării” riscurilor^[2]. Scopul ar fi asigurarea unei reparații certe și rapide a pagubei încercate de victimă, după reguli ce exced ambelor forme de răspundere – delictuală și, respectiv, contractuală. Se avansează ipoteza existenței unui al treilea palier al responsabilității civile, care ascultă de propriile condiții și efecte, stipulate direct în lege. Ar fi vorba de o răspundere de tip hibrid, contestabilă din punct de vedere al principiilor generale de drept, în condițiile apariției unor riscuri noi, care au generat multiple regimuri speciale de indemnizare, ca de exemplu, răspunderea pentru produse defectuoase.

Profesionist este nu numai comerciantul, dar și operatorul economic, întreprinzătorul etc. Noțiunea de profesionist vizează mai multe categorii socio-profesionale^[3]: atât persoane care desfășoară activități economice și care, în principiu, se înmatriculează în registrul comerțului, cât și persoane care desfășoară alte activități profesionale (avocații, executorii judecătorești ș.a.), care nu se înregistrează/înmatriculează în registrul comerțului. Conform art. 3 C. civ., sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere^[4]. Împărtășim o opinie avizată, potrivit căreia dreptul profesioniștilor reprezintă, în concepția noului Cod civil român, o componentă de bază a ramurii dreptului civil, care are ca obiect „ansamblul raporturilor juridice (civile) dintre profesioniști, precum și

[1] S. Neculaescu, *Reflecții privind soluțiile noului Cod civil în materia răspunderii civile delictuale*, în M. Uliescu (coord.), *Noul Cod civil. Comentarii*, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 162-164; L.R. Boilă, *Discuții privitoare la natura juridică a răspunderii civile a medicului față de pacientul său*, în *Dreptul* nr. 2/2011, p. 86-89.

[2] Pentru aceste probleme, a se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munck, *Les obligations*, 4e éd., Defrénois, Paris, 2009, p. 12-14.

[3] Ș. Beligrădeanu, *Considerații în legătură cu efectele caracterului „monist” al Codului civil român actual asupra ființării, în continuare, a unui „drept comercial” în România*, în *Dreptul* nr. 9/2012, p. 19-20.

[4] Pentru explicații privind conceptul de „întreprindere”, a se vedea St.D. Cărpenaru, *Dreptul comercial – între continuitate și contestare*, în *Dreptul* nr. 10/2012, p. 17-18.

dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil, persoane fizice și juridice [vizate de art. 3 alin. (1) C. civ.]”^[1].

Secțiunea a 5-a. Aspecte privind repararea prejudiciului în dreptul internațional privat

5. Noul Cod civil trimite la reglementările dreptului Uniunii Europene. Va fi incident, așadar, „Roma II” – Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale^[2].

„Prejudiciul” reprezintă, în optica Regulamentului, orice consecință rezultată dintr-o faptă ilicită, din îmbogățirea fără justă cauză, din gestiunea de afaceri și din *culpa in contrahendo*.

Norma generală este cuprinsă în art. 4 alin. (1) din Regulament: obligațiile extracontractuale care decurg din fapte ilicite se supun legii țării pe al cărei teritoriu s-a produs prejudiciul, indiferent în ce țară a avut loc faptul ilicit care l-a generat și indiferent de țara sau țările în care se manifestă urmările indirecte ale faptului respectiv.

Există și situații de excepție, când nu funcționează norma generală. Dacă persoanele implicate au reședința obișnuită^[3] în aceeași țară, la momentul producerii pagubei, se aplică legea acelei țări. De asemenea, dacă din toate circumstanțele cazului, reiese în mod clar că fapta ilicită are, în mod vădit, o legătură mai strânsă cu altă țară decât cele anterior menționate, va intra în acțiune legea acelei țări. Exemplificativ, se arată că o legătură vădit mai strânsă poate să se întemeieze pe o relație preexistentă între părți (de pildă, un contract care se află în legătură strânsă cu fapta ilicită). Pentru persoanele juridice, Regulamentul califică „reședința obișnuită” ca fiind sediul administrativ central; dacă faptul păgubitor sau prejudiciul au loc în cadrul activității unei sucursale, agenții sau altei unități, reședința obișnuită va fi acolo unde se găsesc su-

^[1] Ș. Beligrădeanu, *Considerații în legătură cu efectele caracterului „monist” al Codului civil român...*, p. 20.

^[2] Regulamentul poate fi consultat la adresa <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:199:0040:0040:ro:PDF> (pagina web valabilă la data de 8 februarie 2013).

^[3] Reședința obișnuită” are sensuri diferite, în materii diferite. Un înțeles aparte are, de pildă, în materia efectelor căsătoriei, cu repercusiuni asupra identificării *lex causae* (pentru detalii privind sensul și rolul reședinței obișnuite a părților, a se vedea, N.C. Aniței, *The law applicable to the matrimonial agreement, Romanian Private International Law*, Lambert Academic Publishing, 2013, p. 16 și urm.).

cursala, agenția, unitatea în cauză. Pentru activitatea desfășurată de persoanele fizice, în timpul programului de lucru, reședința obișnuită este la locul unde aceasta își desfășoară activitatea profesională (art. 23).

Aria de aplicare a *lex causae*, determinată potrivit Regulamentului Roma II (art. 15), acoperă: temeiul și întinderea răspunderii, cauzele care exonerează de răspundere, clauzele care limitează sau partajează răspunderea, existența prejudiciului invocat, natura și evaluarea acestuia sau a despăgubirilor, măsurile asigurătorii ce pot fi dispuse de instanță, posibilitatea sau imposibilitatea transmiterii dreptului de a invoca prejudiciul ori de a pretinde despăgubiri, inclusiv prin succesiune, persoanele care sunt îndreptățite la despăgubiri pentru prejudicii personale, răspunderea pentru fapta altuia, modalitățile de stingere a obligațiilor și normele care reglementează prescripția și decăderea (inclusiv regulile de începere, întrerupere, suspendare a termenelor de prescripție și de decădere).

Anumite norme speciale funcționează în acele domenii în care norma generală nu este în măsură să asigure echilibrul între interesele persoanelor în cauză. Este vorba de răspunderea pentru produse defectuoase, concurența neloială și actele care îngădesc libera concurență, daunele aduse mediului, prejudiciile care rezultă din încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală, acțiunile sindicale.

Capitolul al II-lea. Principiile reparării prejudiciului

Secțiunea 1. Repararea integrală a prejudiciului

§1. Reglementarea noului Cod civil român

6. Întemeiat legislativ pe dispozițiile art. 1385 alin. (1), art. 1349 alin. (2) și art. 1531 C. civ., principiul exprimă cerința înlăturării tuturor consecințelor dăunătoare ale faptei ilicite, în scopul restabilirii, pe cât posibil, a situației anterioare^[1]. Importanța prevederii exprese, în noul Cod, a imperativului reparării integrale, este esențială, deoarece finalitatea răspunderii civile rezidă tocmai în înlăturarea totală a consecințelor dăunătoare ale faptei ilicite. *Restitutio in integrum*, în sensul propriu al terminologiei, înseamnă o reparație integrală a pagubei; specificul responsabilității civile constă în restabilirea cât mai precisă, în măsura în care acest lucru este posibil, a echilibrului care a fost afectat prin cauzarea pagubei și repunerea victimei în situația în care s-ar fi aflat dacă actul prejudiciabil nu ar fi avut loc^[2].

Codul civil de la 1865 a consacrat implicit repararea integrală, în art. 998-999, în termenii următori: „Orice faptă a omului, care cauzează altuia un prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșeală s-a ocazionat, a-l repara”, respectiv „Omul este responsabil nu numai de prejudiciul ce a cauzat prin fapta sa, dar și de acela ce a cauzat prin neglijența sau imprudența sa”. Pentru răspunderea contractuală, potrivit art. 1073 din același cod, „Creditorul are dreptul de a dobândi îndeplinirea exactă a obligației și în caz contrar are dreptul la dezdăunare”. Jurisprudența română a avut, în decursul timpului, un rol decisiv atât în formularea principiului, cât și în fundamentarea conținutului acestuia, a criteriilor și a modalităților de reparare a pagubei^[3].

^[1] I. Albu, V. Ursa, *Răspunderea civilă pentru daunele morale*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1979, p. 37.

^[2] Afirmatia se găsește într-o hotărâre pronunțată în 1954 de Curtea de Casație a Franței (a doua Cameră civilă, Hotărârea din 28 octombrie).

^[3] A se vedea V. Ursa, *Dezvoltarea de către practica judiciară a principiului reparării integrale și a principiului reparării în natură a prejudiciului*, în *Contri-*